

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 3ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1964

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΙΩΑΝΝ. ΞΑΝΘΑΚΗ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Σωκρ. Κουγέας**, παρουσιάζων τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Δημοσιευμάτων τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας γενομένην ἔκδοσιν τῶν «*Μαριάτικων Ἱστορικῶν Στιχουργημάτων*» τοῦ Νικήτα Νηφάκη, εἶπε τὰ ἑξῆς:

Τὸ ἐκ σελ. 240 βιβλίον περιλαμβάνει δέκα στιχουργήματα, πλὴν τῆς ἐκ σελ. 28 Εἰσαγωγῆς, ὅπου γίνεται λόγος περὶ τοῦ περιπετειώδους βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ στιχουργοῦ (1748 - 1818), ὅστις ἀποτελεῖ τὸν μοναδικὸν θεράποντα τῶν Μουσῶν εἰς τὴν τραχειὰν καὶ πολεμικὴν Μάνην. Οὗτος, υἱὸς ἐγγραμμαίου ἱερέως, συλληφθεὶς ὑπὸ Τουρκαλβανῶν περὶ τὸ 1765 καὶ ἑξανδραποδισθεὶς κατήντησεν εἰς Μολδοβλαχίαν, ὅπου εὐφυῆς ὢν ἐγένετο ἐπιδεικτικὸς τῆς ἐκεῖ τότε εὐρύτατα ἀσκουμένης ἑλληνικῆς παιδείας καὶ στιχουργικῆς ἐμπειρίας, τῆς ὁποίας ἀξιόλογα δείγματα εἶναι τὰ διασωθέντα δέκα στιχουργήματα, ἕξ ὧν τὰ πέντε πλήρη καὶ τὰ πέντε ἑλλιπῆ. Καὶ τὰ μὲν ἑλλιπῆ ἐσώθησαν εἰς τὸν αὐτόγραφον τοῦ στιχουργοῦ κώδικα, τοῦ ὁποίου λείψανα εὑρον τὸ 1897 εἰς χεῖρας τοῦ Οἰκονόμου Κυβέλου, τὰ δὲ πλήρη ἐσώθησαν εὐτυχῶς εἰς μεταγενέστερον κώδικα ὅστις εἶναι ἀντίγραφον τοῦ αὐτογράφου, ληφθὲν περὶ τὸ 1860 παρὰ τοῦ τότε ἐπισκόπου Οἰτύλου Προκοπίου Γκιουλέα. Τὰ δέκα ταῦτα στιχουργήματα εἶναι τὰ ἑξῆς:

I. Ἡ ἐκ στίχων 342 *Ἱστορία τῆς Μάνης ὅλης, ἥθη, χωρία καὶ ἰνιράδες αὐτῆς διὰ στίχων πολιτικῶν*, ἣτις εἶναι πράγματι περιγραφὴ τῶν ἠθῶν, τῶν χωρίων καὶ τῶν εἰσοδημάτων τῆς Μάνης. Τὸ στιχούργημα τοῦτο ὄχι μόνον ἔτυχε εἰς Μάνην εὐρείας διαδόσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν φιλιστόρων διὰ τὸν Νηφάκη, τοῦ ὁποίου τὸ ἔπος τοῦτο ἀποτελεῖ ἐνθουσιώδη ὕμνον τῆς καλῆς καὶ χρηστῆς διοικήσεως τοῦ τόπου ἀπὸ τὸν Τζανέτμπεην Γρηγοράκη

(1781 - 1796). Τὸ ἔπος τοῦτο ἔτυχε πολλῶν ἐκδόσεων, τῶν ὁποίων σπουδαιότεραι εἶναι ἡ τοῦ Maurer καὶ ἡ τοῦ Buchon.

II. Ἀποχαιρετισμὸς Νικήτου (τῆς πατρίδος) καὶ θρηῆνος, διὰ στίχων πολιτικῶν ὁμοιοκαταλήκτων, δι' ὧν θρηνεῖ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ἀποδημῶν, παραπονούμενος ἅμα καὶ ἐλέγχων τὴν ἀμάθειαν καὶ βαρβαρότητά της, δι' ὧν γίνονται αἱ μάχαι, οἱ φόνοι καὶ οἱ χαλασμοί. (στίχοι 160).

III. Διάλογοι: Ἀριθμοῦνται μὲν εἰς τέσσαρας, ἀλλὰ εἶναι δύο. Διεξάγονται δῆθεν εἰς Καλαμάταν μεταξὺ τοῦ ἐκεῖ ἐγκαθισταμένου Νικήτα καὶ ἐνὸς Κακκαβούλη (Μεσομανιάτη). Πλὴν τοῦ ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος οἱ ἐξ 995 στίχων διάλογοι οὗτοι ποῦ μᾶς παρουσιάζουν εἰκόνα καὶ περιγραφὴν τῶν μεταξὺ Μανιατῶν καὶ Τουρκοβαρδουσιωτῶν πολέμων, ἔχουν ἀξιόλογον γλωσσικὸν καὶ λαογραφικὸν ἐνδιαφέρον.

IV^α. Τὸ ἐκ 384 στίχων σατιρικὸν τοῦτο στιχοῦργημα ἔχει ἑξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον. Ὁ Νηφάκης διασκευάζων τὸν γνωστὸν ἀρχαῖον μῦθον τοῦ Μενηγίου Ἀγρίππα, ὅπου παρουσιάζονται τὰ μέλη τοῦ σώματος στασιάζοντα κατὰ τῆς ἀργῆς γαστροῦς, παραλλάσσει τοῦτον ἐμφανίζοντα τὰ μέλη φιλονεικοῦντα περὶ τὴν βασιλείαν. Ὡς δὲ εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἐχρησιμοποιήθη ὁ μῦθος διὰ πολιτικούς σκοπούς, ἔτσι καὶ ἐδῶ πολιτικὰ εἶναι τὰ ἐλατήρια ποῦ ὑπαγόρευσαν εἰς τὸν Νηφάκην τὴν ἀλληγορικὴν αὐτὴν σάτιραν, διὰ τῆς ὁποίας ἐλέγχεται καὶ σατιρίζεται ἡ ὑπὸ τῶν καπεταναίων τῆς Μάνης, ὅχι τοῦ ἀρίστου, ἀλλὰ τοῦ χειρίστου ὡς Μανιάτμπε ἐκλογή.

IV^β. Διακρίσεις καὶ Ἀκοῆς Διάλογοι. V. Ἀυτοβιογραφίας ἀποσπάσματα. VI. Ξενιτείας ἀπόσπασμα. VII. Ἱστορία τοῦ Φραγκομαχαλᾶ Σμύρνης. VIII. Σάτιρα Θεοδωράκη Κιτρινιάρη. IX. Σάτιρα Γερασίμου Παπαδοπούλου. Ἐκάστου τεμαχίου προτάσσεται *Εἰσαγωγή*, ἀκολουθεῖ τὸ κείμενον καὶ ἔπονται *Σημειώσεις* ἐρμηνευτικαὶ τῶν κατὰ στίχους ἀναφερομένων ἱστορικῶν προσώπων καὶ γεγονότων, τῶν λαογραφικῶν, γλωσσικῶν πραγμάτων κ.λ.π.

Τὸ βιβλίον ἐκδίδεται μὲ πίνακα κυρίων ὀνομάτων καὶ πίνακα λέξεων, μὲ παράθεσιν δύο φωτοτυπημένων ἐγγράφων, ἐξ ὧν ἓν αὐτόγραφον τοῦ στιχοῦργοῦ, καὶ μὲ ἀμφισβητούμενους τινὰς στίχους τοῦ Νικήτα Νηφάκη, ἐξ ὧν ὁ περὶ Ἀλεποῦς ἕμμετρος μῦθος, τοῦ ὁποίου τὴν γνησιότητα θεωροῦ πιθανήν, εἶναι κατὰ πληροφορίαν τοῦ συναδέλφου Λίνου Πολίτη γνωστὸς καὶ περιλαμβάνεται εἰς τὴν εὐτράπελον παλαιὰν λαϊκὴν φυλλάδα «Γαδάρον, Δύκον καὶ Ἀλεποῦς».